

Մ Ի Զ Ա Տ

(Հարունակութիւն, Տես էջ 49:)

Ի է

Ա. ք.

Ամառնային գեղեցիկ առաւօտ մ'էր. պատուհանի մը առջին նստած արեւը կը զիտէի որ հետզհետէ քանի կը բարձրանար՝ թեթեւ մշուշ մը առջևէն կը հալածէր. քող մ'էր որ զիշերային գովութիւնը ընդհանուր բնութեանը վերայ ձգած էր, և արդ թեթեւացած՝ գլորշիացած գէպ 'ի վեր կը բարձրանար: Գեղեցիկ էր յերաւիտեսարանը. արծը թի փոշիի անձրև մը կը նմանէր՝ ընդհանուր մթնոլորտին մէջ սփռուած:

Այնոր ծեր մը առաւօտեան գովը վայելելու համար նոյն պատուհանը եկաւ նստաւ. ոչ թէ բնութեան գեղեցկութիւնը գիտելու, վասն՝ զի աշուրները անկար էին. շատոնցուրն է զժբաղդութիւնը անոնց վրայ մութ քող մը ձգած էր, ու միայն գէպ 'ի երկինքը վերցնելու կը գործածէր, ուր անդադար կ'ուղղէր իր սրտին հառաչանքները:

Երբ թռչնոց կերպ կերպ կանչուր տելը՝ մոտիկ կ'ընէինք, թիթեռնիկ մը որ իր զուարճութեանց հետ դեգերելու կանխեր էր, անմիջապէս առջևնիս ծառի մը վրայ եկաւ հանգչեցաւ: Զարմանքս չկրցայ բռնել անոր կերպ կերպ գեղեցկութիւնը տեսնելով, ու ծերուն դառնալով,

— « Յիրաւի ըսի, բնութիւնը երկօրեայ վայելք մը տուեր է իրեն. բայց որչափ ալ նախանձելի է ըրած բոլոր այն գեղեցկութեանց համար որոնցմով զինքը վարդարեր է »:

Հառաչեց ծերը և ըսաւ.

— « Անշուշտ չկայ արարած մը որ իր յատուկ գեղեցկութիւնը չունենայ. բընութիւնը իբր մայր գորովագութ տուեր է ամենուն որչափ պէտք էր որ իրարու

չնախանձին, և անանկ կարգադրեր է՝ որ մէկին պակսութիւնը միւսին կատարելութիւն ըլլայ, որպէս զի ամեն մէկը իրեն յատուկ առաւելութիւնն ունենայ: Այլ ես, յիրաւի զժբաղդ, ամենուն եմ՝ նախանձակից. նոյն իսկ այդ թիթեռնիկիդ, որ հազիւ թէ քանի մը օրուան վայելք ունի: Ինքը իրեն սակաւօրեայ կեանքը վայելելու հազարաւոր աչքեր ունի, որ անշուշտ իրեն յողորդէր էութեանը հազար ու մէկ վայելք են. ուր ես խաւարի մէջ խարխալելով՝ կոյր սփալկի մը նման, միայնութեան ստուեր եմ: Ո՛վ թէ գիտնայիր ինչ ըսել է աչք. բայց անհնարին է թէ մէկը կարենայ ըմբռնել ցորչափ անոնց բարիքը կը վայելէ: Ստոյգ գիտցիր որ անանկ անդին բարիք մը կ'որոնցնողի մը համար՝ աշխարհքս է և չէ. կը լսէ, կը շօշափէ, կը զգայ. ինչ է շօշափածը, ինչ է զգացածը: Ահա ստուեր մ'է խաւարի մէջ շրջող. էակ մը որ է և չէ »:

— « Բայց, ըսի, թիթեռնիկդ իսկ որուն վրայ կը նախանձիս, ժամանակ մ'ունի որ նախանձ գրգռելու տեղ թերևս խորշում կը բերէ »:

— « Այո, ըսաւ կոյրը, է ժամանակ մը որ իրեն աչքերն ալ ոչ արդի գեղեցկութիւնը կրնան ունենալ և ոչ իսկ արդի զօրութիւնը. բայց այն ատենն ալ իրեն կենաց պիտոյիցը յարմարեցուած են: Կու գայ յետոյ ժամանակը. անյադ ուտելով ծանրացած մարմինը ուրիշ կենաց պիտոր յարմարի: Շատ անգամ՝ նուրբ մետաքսի մը հիւսքով ծառի ճիւղէ մը ճարտար օրօրոց մը կը կախէ. գերեզման մըն է այդ ուր ինքզինքը առերևոյթ մահուան մը կու տայ: Հոն համբերութեամբ կը սպասէ վերանորոգման ժամուն. գիտէ արդեօք որ ժամ՝ պիտոր գայ որ ունեցած թաթերը ոչ ևս նոյն ծանր թաթերը պիտոր ըլլան. որ գլուխը ոչ ևս նոյն այլանդակ գլուխը պիտոր ըլլայ. և թէ նոյն ատենն ալ իրեն յատուկ եւ մը պիտոր զգենու: Անստոյգ է մեզի. բայց այս յայտնի է, որ երբ ժամանակը գայ, գլուխը ոչ ևս նոյն գլուխը կ'ըլլայ. թաթերը՝ նուրբ

Թեթև ու ճկուն զլանիկներու շարք մը են այնուհետև . վասն զի նուրբ խոտին ծայրը հազիւ պիտոր չօշափեն , երբ օգու որդի փոխուած՝ Թեթևաթուիչ անոնց վրայէն արշաւէ . ինչ օգուտ կրնան ընել իրեն այն ատեն այն ծանրակազմ անդամները , մինչդեռ ամենաթեթև Թաթիկներու պէտք ունի : Իսկ գլուխը , այն որ ծնօտիկներու կոյտ մը կրելով՝ անմեղին այլանդակ կերպարանք մը կու տայ , զիտէ արդեօք որ գլուխը՝ ալ գլուխը պիտոր չըլլայ : Բոլոր այն զէնքերը որ ալ օգուտ մը չունին , զինքը ծածկող դիմակին հետ մէկդի պիտոր Թօթափէ , և ահա գլուխ մը վերանորոգած , ահա նոր տեսակ եւ մը : Գլխուն երկու կողմը երկու գոհար կը զգենու՝ կոյտ մը հազարաւոր աչաց . ուր արդեօք պահուած էր անոնց սերմը որ այսպէս յանկարծ վերանորոգման հետ կը յայտնուին : Տես սրչափ խնամք , սրչափ դուրս ունի բնութիւնը այդ չնչին էակին վրայ , որ ոչ միայն այսչափ , այլ և ճակտին մէջտեղը ուրիշ խումբ մը աչաց տուեր է . որպէս թէ ոչ բաւական ըլլային անոնք որ հազարներով մէկտեղ հաւաքած տուած է : Եւ ինչպէս կրնամ չնախանձիլ մտածելով որ այդ էակը որ այսօր այսչափ կը խայտայ , երէկ գետնաբար իր դ մէր որ հազիւ իր մերձակայ առարկայն կը տեսնէր , և այսօր իբր հրաշքով մը այսպէս գեղեցիկ նորոգուեր է . երէկ ամեն արարածոց խաղալիք էր , այսօր վեր երկինքը արշաւելով ամեն բան իրեն ոտից ներքեւ կը տեսնէ : Գեղեցիկ նմանութիւն մը արդարեւ որ մեղի վայելից վայրը՝ երկինքը կ'ակնարկէ : Յիրաւի անհնարին է մարդուս կրկին նորոգուելով կորսնցուցածը շահելու . և այդ իսկ անհնարին վըշտի և լքման դուռն կ'ըլլար , թէ որ երջանկագոյն հանդերձեալ մը վշտացելոյն համբերութեան գաւազան մը չըլլար » :

Ի՞նչ

Արձան .

Աչքն 'ի մարդ' նոյն իսկ ողջոյն մարդն է , իր ողջոյն էութիւնը . արդեօք նոյն այն զգայարանքն չէ մի որուն վրայ յատակ կը նկարուի անձին էութիւնը : Աչուրնեւրը՝ դրունք են յիրաւի հոգւոյն , որոնց միջոցաւ արտաքինը կը կարգայ ու ներքինը կը մատնէ : Դիտէ անոնց փայլը , զննէ անոնց կերպարանքը . ահա կը կարդաս անոնց կերպ կերպ երևութին վրայ՝ խաղաղութիւնը , խռովութիւնը , արդարութիւնը , անիրաւութիւնը , և կերպ կերպ կրքերը : Բնութիւնն իսկ կարծես թէ այդ վախճանին համար շարժուն տուեր է զանոնք , որպէս զի անոնց ամեն շարժումները ներքին կրիցը յայտարար ըլլայ . միով բանիւ ներքին էակը իրեն արտաքին մատնիչն ունի՝ որ և գեղեցկագոյն մասն է իր անձին :

Բայց վերցնուր այդ աչքերն . ահա արձան մը շարժուն :

Դիր նորէն՝ բայց հաստատուն , անշարժ . ահա արձան մը դարձեալ :

Այդպիսի արձան մ'է և միջատը :

Կընայիս վրան , կը զմայլիս , կը հիաւնաս գեղեցկութեանը վրայ , կերպ կերպ գոյներուն , աղւոր բարեվայել կազմուածքին , Թեթև ճապուկ մարմնոյն , հոգի մը կ'ուզես տալ անոր , միտք մը հասկցող զգայմանցդ , բարեկամ մը հաւատարիմ կ'ուզես կանչել :

Ամեն բան անօգուտ . աչքդ աչքին կը տանիս՝ և ահա լքումը սրտիդ կը տիրէ . ինչ է :

Տեսար որ աչքը գոհար մ'է յիրաւի , բայց գոհար մը որ սրտիդ չխօսիր . զարմանքդ կը գրաւէ այդ , բայց ըմբռմանդ համեմատ , անոր ներքին էութիւնը չես կարդար վրան նկարուած . միով բանիւ հետաքրքիր մտքիդ յագեցնող պատասխան մը չտար :

Եւ սակայն կերպարանքը խօսուն է . զիտէ զինքը . կը տեսնես էակ մը վըշ-

տահար ըիւր վշտաց . հազար վտանգից մատնուած . կեանքն իսկ կեանք է՝ ի նմա . թէպէտ հազար գեղեցկութիւններով զարդարած է զինքը բնութիւնը՝ այլ աւելի բազմագոյն վտանգից ենթակայ եղած է անոնց պատճառաւ :

Եւ սակայն աչքը ՚ի նմա գոհար մ՛է : Ի մեզ նոյնը՝ գեր քան զգոհար՝ հոգի մ՛է , բարեկամ մը՝ առանց որոյ թշուառ ենք :

Բայց արդ առնենք քննենք այն գործարանը՝ որ զմիջատը շարժուն արձան կ'ընէ :

Ի՞նչ

Վկայ .

Ճանճ մը աստանդական կը թափառէր , մերթ աստ , մերթ անդ հանգչելով . և թէ որչափ նեղութիւն կու տար իրեն յամառ յարձակիչ յարատեւութեամբը՝ այն կը լռեմ : Բայց արդեօք կերպով մը չէր կրնար բաղդատիչ նմանութիւն մը ըլլալ ոմանց՝ որ դռնէ դուռ , տնէ տուն մնորեալ կը թափառին անգործ և անզբաղ . և թէ նեղութիւն և ճանճութիւն կրնան ըլլալ համբերող բարեկամաց՝ այն և ոչ իսկ մտքերնուն կ'անցնեն . և յիրաւի . վասն զի մտքերնին աւելորդ մտածութեամբ մը յոգնեցնել ըսել է :

Աստանդական ճանճ մ՛ես , ըսի մըտքովս , անգործ և անհոգ . գոնէ մտածութեանս գործի մը եղիր : Բայց հարցմունք մ՛որ ընեմ պատասխան մը տալ չես կրնար . համբերէ ուրեմն թէ որ նիւթական ռամիկ բռնութեամբ մը քեզմէ բան մը ուզենամ հասկնալ :

Բռնեցի , ու սուր մկրատով մը անոր աջակողմեան աչքը կտրեցի : Կունտ մ՛է ասիկայ , ամեն մէկը գիտէ , գլխուն աջակողմեան դին մթնագոյն կարմիր գոյնով , և իրեն զոյգը ձախակողմեան դին է : Երբ կտրեցի , մէջը կարմիր նիւթ մը տեսայ անմիջապէս աչքին կամարին տակը ծեփած , ճերմակի վարնող թանձրը նիւթ մը կեղրոն ունենալով : Ծա-

նօթութիւն չունեցող մը այս կարմիր նիւթը արիւն կը կարծէ , որ ուրիշ բան չէ , բայց եթէ գոյնատու նիւթ մը , որ ըստ այլ և այլ միջատաց՝ մերթ կարմիր կ'ըլլայ , մերթ կանաչ և մերթ դեղին : Երբեմն մթնագոյն , երբեմն պայծառ , և երբեմն սև . մերթ ալ մոլթ մանուշակագոյն կամ մոլթ կապուտ , ծիրանեգոյն , թուխ և այլն , և ըստ այնմ՝ աչքն ալ այս կամ այն գոյնով կ'երևնայ :

Այսպէս ճանճը անդամատած՝ դրի գաւաթի մը տակ որ հետեանքը դիտեմ : Տեսայ որ կենդանին առանց ամենևին աշխուժութիւնը կորսնցնելու , առջևի թաթիկներովը քանի մը անգամ գլուխը չփելէն ետքը , սկսաւ ասդիս անդին քալել , ինչպէս թէ ամենևին կորուստ մը ըրած չըլլար :

Անոր վրայ ուրիշ ճանճ մ՛ալ բռնեցի՝ գիրուկ , լեցուն , աղէկ սնած , միով բանիւ էգ , փոխանակ որ առաջինը արու էր : Այս անգամ փորձը կատարեալ ընելու համար , զգուշութեամբ մը երկու աչքն ալ կտրեցի . աչքին մէկը ունելիքի մը վրայ հաստատած՝ մանրադիտի մը վառարանը անցունելով՝ ճանճը առջինին հետ գաւաթին տակը դրի : Կը դիտէի որ ինչ շարժմունք պիտի ընէ . կը կարծէի որ ճանճը տեսութիւնը կորսնցուցած՝ ասդիս անդին պիտի զարնուէր . բայց չէ . քանի մը անգամ թաթիկներովը գլուխը չփելէն ետքը , սկսաւ իրեն բնական աշխուժութեամբ քալել . կ'ելլէր կ'իջնէր գաւաթին վրայէն , ինչպէս թէ ամենևին զրկում մը կրած չըլլար :

Այն ատեն ուրիշ երրորդ մը բռնեցի՝ գլխատեցի , ու մարմինը ազատ թողլով՝ որ անմիջապէս ցատքտէ , գլուխը ունելիքի մը վրայ առի , ու պզտի մանրագիտով մը սկսայ դիտել :

Ով որ ուզէ նոյն գործողութիւնը ընել՝ դիւրին է . կը տեսնէ որ ճանճին ճակտին մէջ տեղը , կամ թէ ըսեմ գլխուն գազաթը և երկու աչաց մէջ տեղը , իրեք գնտիկներով եռանկիւն մը ձևացած է , որ են երեք հատիկ աչքեր . և են ասոնք որ բնապատումը պարզ

աչք կը կոչեն, որոշելու համար բաղա-
դրեալ աչքերէն, որ գլխուն երկու կող-
մը եղածներն են, ինչպէս որ պիտոր
վկայէ մեզի ճանճին աչքը որ մանրա-
դիտին վառարանը անցուցինք:

Այս երկրորդական աչքերը ստու-
գելը դիւրին է նաեւ առանց մանրագի-
տի: Անցեալները պարտէզը պտըտած
ատենս ճպտան մը ձայնէն միտքս ար-
թընցաւ որ Բաղմովիպին խմբագիրը
միջատին վերջին հատուածը անհրա-
ժեշտ կը պահանջէր, որ չեմ գիտեր ինչ
պատճառաւ այսչափ ուշացեր է: Մօ-
տեցայ զգուշութեամբ մը ու կամացուկ
մը ձեռքս երկնցներով ճպուռը վար ա-
ռի, որ ճռճալով կարծես թէ կ'աղա-
չէր որ երկօրեայ ազատութենէ մը զին-
քը չզրկեմ: Դիտմունքս աչքը դիտելն
էր. երկու կողմի բաղադրեալ աչքերն
խիստ յայտնի թուիս կանաչ գոյնով,
մէջը սև կէտերով կ'երևային. բայց ու-
շադրութիւնս ճակտին վրայ իրեք հա-
տիկ յակինթ գոհարի նման կէտեր
գրաւեցին, որ լուսոյն կերպ կերպ վար-
նելով ազամանդի նման ճառագայթար-
ձակ կը շողային: Ահա, ուրեմն ասոնք
ուրիշ բան չեն կրնար ըլլալ՝ բայց եթէ
պարզ աչքերն. որոնք ստուգելը մերկ
աչքն իսկ կը զօրէ:

Ըսածներէս յայտնի կը տեսնուի որ
բնութիւնը միջատաց ընդհանրապէս եր-
կու տեսակ աչք տուեր է. մէկը՝ իրեն
մեծութեամբը խիստ յայտնի՝ մեր ըզ-
գայարանաց տակը անմիջապէս կ'ըյ-
նայ. միւսը ոչ միշտ:

Ուստի գալով հետեանքին, ինծի
շատ հաւանական կ'երևնայ Ռէօմիւրին
կարծիքը որ մեղուներու և ուրիշ միջա-
տաց համար կը գուրցէ որ երկու տե-
սակ աչք ունենալնին անոր համար է՝
որ մէկով մօտանց տեսնեն, միւսով հե-
ռուանց: Ասով բնութիւնը անոնց ալ
փոխարինած կ'ըլլայ այն կարողութիւ-
նը՝ որով մենք այլ և այլ հեռաւորու-
թեանց աչքերնիս կը յարմարցնենք:

I.

Քննիչ.

Ճանճին գազաթնային պարզ աչքե-
րն ստուգելէն ետքը՝ անցայ մանրա-
դիտիս առջին որուն վառարանը անոր
բաղադրեալ աչքերէն մէկը դրեր էի:
Շիտակը խոստովանելով՝ գործիքս շատ
մեծ ծառայութիւն մը չէր կրնար ը-
նել ինծի: Իրեք ապակիէ բաղադրեալ
խողովակ մը ըլլալով՝ շուրջ շուրջանա-
կի յիսուն անգամ կը մեծցընէր առար-
կայն: Ուստի որչափ ալ հետաքրքրու-
թիւնս յագեցնելու ջանար՝ միշտ փա-
փաքելու կտոր մը կը թողուր:

Եթէ որ մէկը կարենայ այնպիսի մի-
ջոյով ճանճի մը աչքէն հատուած մը
վառարանը անցնել, կը տեսնէ որ գու-
նաւոր նիւթ մը ցանցակերպ հիւսուած-
քի մը վրայ տարածուած է: Հետզհե-
տէ որ գունաւոր նիւթը կը ցամբի, ցան-
ցակերպ մարմինը՝ ապակիի նման թա-
փանցիկ երևան կ'ելլէ. այս է եղջերեայն
թափանցիկ որ վերնամաշկի մը պէս աչ-
քին գունտը կը պատէ: Յանցակերպ ա-
նոր համար կ'ըսեմ, վասն զի տեպըր
ցանցի մը կը նմանի, կամ մաղի մը որ
վեցանկիւն ծակափրնեով ծակծկած
ըլլայ. բայց անանկ գեղեցիկ շարուած-
քով ու կանոնաւոր շէնքով, որ մարդ-
կային ձեռաց ամենափափուկ կիտուա-
ծը անհնարին է որ հաւասարի: Այս
իւրաքանչիւր ծակը՝ մէյմէկ աչքի գուռ
է, իրեն յատուկ կաղամածին գործիներն
յինքեան ամփոփելով:

Ուստի երևակայեցէք մէյմը ինչ բաղ-
մաթիւ աչաց կոյտ մ'է իւրաքանչիւր
բաղադրեալ աչքի մը գունտը: Յարմար
միջոց չունենալով ինծի անհնարին եղաւ
համբելը. միայն վեր'ի վերոյ հաշուով մը
կըցայ երևակայել որ քանի մը հազարի
կ'ելլէր գումարը: Եւ զարմանալու բան
չկայ. միջիւնը իրեն աղբատութեամբը
հանգերձ յիսուն հատիկ ունի. բզէզը՝ ինը
հազար. թիթեռնիկը՝ տասներեօթը հա-
զարէն աւելի. կան ուրիշ միջատներ

դարձեալ որ քսանուհինգ հազարէն աւելի ունին:

Արդ եղջերեային իւրաքանչիւր ծակտիքը մէյ մէկ աչք է կատարեալ և որիչ իր մերձաւորէն: Հեռի է արդարև մարդկային աչքին կատարելութենէն. անհնարին է թէ փնտռենք անոր մէջը բոլոր այն գործիներն որոնցմէ կը բաղկանայ մեր աչքին կազմարանը: Ընդհակառակն այսպիսի է անոնց կազմութիւնը:

Տեսողական ջիղը գունտ մը ձևացած՝ աչքին կամարին կեդրոնը կը գրաւէ. իրեն մակերևութէն հազարաւոր շղային սկզբնական թելեր ճառագայթարձակ չորս կողմը կ'արձրկուին արտաքին գընտին կամ եղջերեային դէպ 'ի ներքին երեսը: Սակայն այս թելերը մինչև ներքին երեսը չօշափելու չեն հասնիր. իրենց վերջի ծայրին ու թափանցիկ եղջերեային մէջ տեղը թափանցիկ կոնաձևներ կան, նոյնպէս ճառագայթակերպ ուղղուած դէպ 'ի եղջերեային ներքին երեսը, որոնք իրենց խարսխովը եղջերեային կը յարին, իսկ գազաթովսին՝ տեսողական շղին թելերուն ծայրերուն հետ: Ըստ այլ և այլ տեսակ միջատաց այս կոնաձևներու երկայնութիւնն ալ այլ և այլ կ'ըլլայ. շատ անգամ երկայնութիւննին՝ լայնութեան հինգ կամ վեց անգամը կ'ըլլայ, ինչպէս կարելի է ստուգել պատենաթեկից և թեփաթեկից վրայ. շատ քիչ անգամ ալ շատ կարճ կ'ըլլայ. և այս երկաթեկից վրայ կը տեսնուի, որոնցմէ է մեր ճանճն ալ, որուն կոնաձևները լայնութենէն հազիւ թէ քիչ մը աւելի երկայն են: Թափանցիկ կոնաձևներուն և տեսողական շղին թելերուն մէջ տեղը տարածուած է գոյնատու նիւթը, որ ինչպէս ըսինք, ըստ այլ և այլ միջատաց այլ և այլ գոյնով կ'ըլլայ: Երբեմն այս գոյնատու նիւթն այլ և այլ գոյներու կոյտ մը է, որ խաւ խաւ վրայէ վրայ շարուած են:

Այսպիսի է միջատաց թաղադրեալ աչաց կազմութիւնը: Իսկ անոնց պարզ աչաց կազմութիւնը՝ քիչ մը կը նմանի ողնաւոր կենդանեաց աչքին կազմու-

թեանը: Եղջերեային ետեւը բոլորչի բլրեղային նիւթն է, և անոր ետեւը գոյացութիւն մը որ ապակային մարմնոյն կրնայ նմանցուիլ. կորովիդն ալ բլրեղային նիւթոյն չորս կողմը սև շրջանակ մը կը կապէ:

Միջատը՝ երբեմն միայն այս մէկ տեսակ աչքն ունի, ինչպէս կրնայ տեսնուիլ անթև այլաբունից վրայ: Նոյնպէս նաև մսակեր պատենաթեկից թրթուրները միայն այս պարզ աչքերէն ունին: Հիմենաթեկից թրթուրները ըստ մեծի մասին կոյր են. իսկ մեղուաց թրթուրները միայն երկու հատիկ պարզ աչք ունին: Թեփաթեկից թրթուրներն ընդհանրապէս շատ մը պարզ աչքերէն ունին իւրաքանչիւր կողմը: Կատարեալ միջատներէն ոմանք՝ երկու կամ երեք պարզ աչք ունին բաց 'ի իրենց բաղադրեալ աչքերէն. այսպէս են Ուղղաթեք, Կիսաթեք, Զղաթեք, և վերջալուսի ու գիշերային թեփաթեք:

Այս պարզ աչաց ըրած ճառայութիւնը անստոյգ է. բայց հաւանական կ'երևնայ որ կարճատեսութեան որոշեալ են, ու միայն մօտ առարկաներ որոշելու պաշտօնը ունին: Այս անկէ կրնայ գուշակուիլ՝ որ միայն՝ առանց բաղադրեալ աչաց՝ կը գտնուին թրթուրներու և անթև միջատաց վրայ:

Հ. Յ. Վ. ԻՍԵՎԵՐՅԱՆ

Հետևեալն ոչորիշ անգամ: